



# ÖRTÉNETI LAPOK.



FELELŐS SZERKESZTŐ  
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda  
Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

## B. WESSELÉNYI MIKLÓS HÜTLENSÉGI BÜNPERE.

Közli: Jakab Elek.

(Folytatás.)

I.

BEPERESITÉS.

CAUSA

AD POENAM NOTAE INFIDELITATIS FISCO  
REGII UT ACTORIS  
contra et adversus  
Baronem Nicolaum Wesselényi de  
Hadad velut Inctum.

A KIRÁLYI FISKUSNAK MINT FELPERES-  
NEK HÜTLENSÉGI BÜNBEN ELMARASZTA-  
LÁSRA INDITOTT KERESETE

Hadadi Báró Wesselényi Miklós  
mint alperes ellen.

Praesentata die 5. May 1835.

Anno 1835. die 5. may in Libera Re-  
giaque Civitate Poseniensi Comitatus ejus-  
dem Nominis ingremiata, coram I. Tabula  
Regia Judiciaria —

Levata est Causa ad Poenam Notae  
Infidelitatis.

Spectabilis ac Magnifici Domini Ale-  
xandri Beóthij de Bessenjó S. C. et  
R. A. Majestatis ad Excelsam Cameram Re-  
giam Hungarico-Aulicam Consiliarii, qua tamen  
Causarum Regalium per Inclytum Regnum  
Hungariae Directoris, et Sacrae Regni Co-  
ronae Fiscalis ut Actoris —

Contra et adversus — Illustrissimum  
Dominum Baronem Nicolaum Wesselé-  
nyi de Hadad velut Inctum —

Et pro Parte A. Regius Fiscalis Procu-  
rator Josephus Hubay de Hubó  
A. Juri exhibet Libellum Actionalem sub A.,

Jegyzőkönyvre vétetett május 5. 1835.

Az 1835-ik évben május 5-kén Po-  
zsony vármegyének szabad kir. Pozsony vá-  
rosában a Méltóságos Törvényes Királyi  
Tábla előtt —

Fölvétetett Hűtlenségi Büntető Per-  
ügye —

Tekintetes és Nagyságos Besenyői  
Beóthy Sándor urnak, Ó Császári és  
Apostoli-Királyi Felsőge magyar királyi udvari  
kamarai Tanácsosának, mint nemes Magyar-  
ország Királyi Közügyei Igazgatójának és a  
Szent Korona Közügyészének, mint Felpe-  
resnek —

Méltóságos Hadadi báró Wesse-  
lényi Miklós mint Alperes ellen —

A felperes részéről kir. fiscusi ügyvéd  
Hubói Hubay József a Törvény-  
székhez beadja A. alatt a keresetleve-

Testimoniales super legitime facta Partis

I. ad personaliter quoque comparendum

B. Evocatione sub B. denique Inquisitiones in probam Actionalis Expositionis

C. D. deservientes sub C. et D., quorum in

Conformitate, praemissa praevia Proclamata, petit Jus et Justitiam cum Effectu administrari, cum Generali reservata.

Pro Illustrissimo Domino Libero Barone Nicolao Wesselényi I. legitimus Advocatus Petrus Benyovszky de Eadem et Urbano, ex mera erga eminentes hoc Forum Veneratione, in conformitate citationis comparet, partemque I. pro personaliter comparente declarando r. r. —

In causam evocatus I. personaliter comparet Nicolau Baros Wesselényi —

Pro I. Antequam legalem Defensam omni ex obtutu competentem ingrederetur pars I. non potest celare dolorem vix consolabilem, inde profluentem, quod Fiscus A. actionem praesentem, sermocinationibus et rumori vago, cui secundum Quintilianum: „Malignitas initium dederat, incrementum Credulitas“ superstruendo, nudaque Verba Sceleris loco ponendo, Optimi Principis recenter pie devoti, mansuetum paternumque Imperium, in ultimo vitae momento obumbrare, Patriae amorem in praecordiis Civium, Zelo communi Boni flagrantium suppressere, libertate denique loquendi sublata, avitam Constitutionem, Seculorum auctoritate et roboratam et emicantem periclitari contenderit, — temperat tamen dolorem hunc solatium, quod persentiscit Pars I. eum jubeatur stare coram Tribunali, quod fugatis cunctis passionibus humanis, sola conscientia, conspectuque Divinae Majestatis movetur, et in sensu Legum patriarum, Sythematisque Constitutionis nostrae, juxta Ulpianum: „Constantem et perpetuam habet Voluntatem Jussuum cuique tribuendi, atque Jus, et Justitiam strictam,“ — seu uti articulus 10. Ullad. Decret. I. exprimit: „Absque omni timore, meram et sinceram juxta Regni antiquam et approbatam Consuetudinem Justitiam administrare sive, — ut adeo non inapposite huic quoque Tribunali superinscriberentur Verba

B. let, B. alatt az Alperesnek személyes megjelenés végett történt törvényes megidézteséről szóló bizonyító levelet,

C. D. végre C. és D. alatt a fölperesi kérés előadásának bizonyításául szolgáló eskető-levelet, melyekkel összehangzólag a per kikiáltása után kéri a jog és igazság hathatós kiszolgáltatását általános jogfentartás mellett.

Méltóságos báró Wesselényi Miklós alperes ur részéről a nagytekintetű Törvényszék iránti tiszteletnél fogva a megidéztes értelmében megjelent törvényes ügyvéde Benyovszki és Urbáni Benyovszky Péter és az Alperest személyesen megjelentnek nyilvánítván, fenhagyja a fenhagyandókat —

A perbefogott Alperes báró Wesselényi Miklós személyesen megjelenik.

Alperes. Mielőtt minden tekintetben illetékes önvédelméhez fogva, el nem titkolhatja Alperes fél onnan származó alig enyhíthető fájdalmát, hogy a Fölperes Fiskus szóban levő keresetét szóbeszédre és kósza hirre alapítván, a minek Quintilianus szerint: „gonoszság adott kezdetet, hiszékenység növekedést,“ s ekképen pusztá szókat vétékké bélyegezvé: a nem rég kegyesen meghalt legjobb fejedelem szelid és atyai uralkodását élete utolsó pillanatában elhomályosítani, a közjóért égő polgárok szívében a hazaszeretetet elnyomni, s végre a szólás-szabadság megsemmisítésével a századok tekintélye által szentesített szép ősi alkotmányt veszélyeztetni törekszik; de mégis mérsékli fájdalmát azon vigasztalás, hogy Alperes érzi, hogy oly Törvényszék elébe kényszerítetik állani, mely minden emberi szenvedélyektől távol, csak lelkiismerete és az isteni Felség tekintete által vezetetik, s a hazai törvények s alkotmányos rendszer értelmében, mint Ulpianus mondja: állandó és örök akarattal bír arra, hogy jogát és szigorú igazát kinek kinek megadja, és a mely Ulászló I. Végzeménye 10-ik czikke szerint: „félelem nélkül szokta az ország régi és helyben hagyott szokásai értelmében a teljes és tökéletes igazságot kiszolgáltatni,“ elannyira, hogy ezen Törvényszék fölébe is oda illőleg lehetne fölírni ama szókat, a mik a windsori királyi palota

in Residentia Windsoriensi hypocausto Juridicendo sacrata, inscripta: „Qui huc accersitus comparuerit, in sensu Legum Judicium accipiet.“

His praemissis: quantum ad Actionem, Ordinem Juris Lege praescriptum sancte et inviolabiliter observari debere, nec illum reflexe etiam ad actione tenus praetensum Casum, innuente art: 5. 1723. in ullius mortalis gratiam immutari posse, art. 10. 1492. et 12. 1792. indicant. — Fiscus A. a quo, ut Ciceronis Verbis liceat uti: „Ea expectantur, quae a summa Virtute“ — postposita Legum Sanctimonia, Forum et Judicium errorice arripuit.

Competentiam Fori, intuitu actuum personalium ab analogia art. 60. Ulad. Decr. III. et 93. 1647. definit qualitas Personae vel locus Residentiae. Dum Pars I. evocaretur, ad neutram hazum Legum reflexum fuit: — Incompetentia itaque Fori manifesta est.

Sed neque Judicatus stat. Etenim articulus 29. 1723. §. 7. diserte innuit, sub toto diaetali decursu juxta articulum 49. 1655. et 12. 1507. Juristitium observari debere. Leges has articulus 16. 1792. nequiquam abrogavit, recentissimus autem articulus 6. 1830. modificans, relate ad Causas coram Incluta Tabula Regia Judiciaria tamquam primae Instantiae Foro movendas, in suo esse reliquit; quin imo per expressum cavitt, ne ullae Tabulares Causae levare, promoveri et decidi valeant. Arduum proinde est, vel assequi qui potuerit recte Fiscus A., cujus praecipua 3.lap. pars curarum foret, Legum observantiam manuteneri, praesentem Causam in obversum disertae Legis vix natales superantis, coram eminenti hoc Regio Foro, in Levatam deducere.

Quare fundamento praecitatarum Legum, sinistre delectum Judicatum et Forum Condensationi obnoxiiari, et Fiscum A. ad non transgrediendos Limites Legum inviarum petiti, cum generali reservata.

törvényhozási terme felett van: „A ki ide idéztetve megjelenik, a törvények szerint lesz ítélete.“

Ezeket előbocsátván, a mi a perbe fogást illeti: Alperes szerint a törvény által kiszabott rendet szentül és sértetlenül meg kell tartani és azt az 1723. 5., az 1492. 10. és 1792. 12. t. cikkek ellenére az itt fenforgó keresetnél is semmi halandó ember kívánságára megváltoztatni nem szabad. Mégis a Fölperes Fiskus, a kitől Cicero szavaival élve: „azt kell várni, a mit a legfőbb erénytől“ mellőzván a törvények szentségét, mind a Törvényszéket, mind a Biróságot hibásan választotta.

A Törvényszék illetékességét a személyes cselekvények tárgyaiban Ulászló III. Végzeménye 60. t. cz. s az 1647. 93. t. cz. hasonlevelei alapján meghatározza az illető egyénnek minősége vagy lakhelye. Midőn Alperes perbe idéztetett, ezen törvények egyikére sem volt tekintet fordítva. A Törvényszék tehát illetéktelen.

De a Biróság sem áll meg. Mert az 1723. 29. t. cz. 7. §. tisztán mondja, hogy az 1655. 49. és 1507. 12. t. cz. szerint az országgyűlés egész folyama alatt törvényszünet tartandó. Ezen törvényeket az 1792. 16. t. cz. nem törölte el; az 1830. 6. módosító legujabb t. cz. pedig a Méltóságos Törvényes Királyi Tábla mint első Biróságú Törvényszék előtt indítandó ügyeket az eddigi módon hagyta meg, sőt kifejezetten megtiltotta, hogy királyi táblai ügyeket kezdeni, folytatni és elítélni lehessen. Bajos tehát még csak fel is fogni, hogy volt képes a Fölperes Fiskus, a melynek fő gondjával kellenetekinteni a törvények megtartása fölötti örökösést, a szóban levő perügyet egy csak minap született törvény ellenére ezen nagytekintetű Törvényszék előtt felvételni.

Ennélfogva Alperes az idézett törvények alapján kéri, hogy a helytelenül választott Biróság és Törvényszék illetéktelensége mondassék ki, s a Fölperes Fiskus a törvények határainak át nem lépésére utasíttassék. E felett általános jogfentartással kíván élni.



Pro Fisco Regio. Contra ea, quae Pars I. in Principio Replicae suae soluto convenientiae freno licentiose enuntiat, quaeve immediate quidem Fiscum Regium, mediate tamen sacros Principis manes vellicant, solennem cautelam interponit. Caeterum —

Verba in perturbationem salutis et tranquillitatis publicae directa et contra Statum publicum concitantia in sensu Legum, Judicio Excelsae Curiae Regiae, et rigori Legum actionalium semper subjecta fuisse exempla docent. Nam ut Fiscus Regius Actionem suam his, quibus utique: „Malignitas initium dedit,“ sed quae sola impotentia Virium ex una, fidelitate vero Regi et Patriae debita, parte ex altera effectu suo frustrata sunt, aut vero subsumptis sermonationibus et rumori vago — ut asseritur — superstruxerit? — in progressu Causae evolvetur; — idem tamen intime convictus, Legum Sanctimoniam efficacissime manuteneri, si earundem transgressores, sancita poena in omnis maneat, firmissime sperat, eminens Judicium Regium religiosae in Jure dicendo Legum observantiae monumentum, hac quoque vice exacturum esse.

Jam quod Exceptiones Partis I. attinet: Fori competentia, in qua determinanda Pars I. ex analogia articuli 60. Ulad. Decreti III. et 93. 1647. ad Qualitatem Personae et locum Residentiae reflectendum innuit, perperam subsumitur. Delictum actionale commissum est intra Limites Regni, in Comitatu quippe Szathmariensi; ex Jurisdictione igitur Loci, quae in hujus cumprimis indolis Delictis absque discrimine securitatis publicae, labefactari non potest; Pars I. caeteroquin etiam in Gremio ejus Possessorium tenens, ut nonnunquam alibi quoque resideat, legali in hoc Regno Tribunali Judicio subest, et subest ei ex adducto motivo etiam tunc, si nullum in Regno Possessorium teneret. — Si intuitu Personae et solitae habitationis suae se Hungaris accensendum haud esse reputabat, tunc nec tractandis publicis Regni Negotiis in Comitibus et Comitatibus passim intervenire, nec impios in subversionem

A Királyi Fiskus. Azok ellen, melyeket Alperes felelete kezdetén az illem szabályai áthágásával szabadosan elmondott, és a mik közvetlenül ugyan a kir. Fiskust, de közvetve a fejedelem szentséges személye árnyékát csipkedik, ünnepélyesen tiltakozik. Egyébiránt —

Példák mutatják, hogy az olyan szók, melyek a közboldogság és nyugalom fölzavarására s a közálladalom elleni izgatásra irányoztattak, a törvények értelmében mindig a Felséges Királyi Udvar Birósága és az illyekért való perbe fogást rendelő törvények szigorának voltak alávetve. Mert hogy a kir. Fiskus a maga keresetét olyasmikre építette-e, a miknek kezdetet valóban a gonoszság adott, de a miknek egyfelől erőtlenség, másfelől a király és haza iránti hűség miatt sikere nem lehetett, vagy pedig innen-onnan szedett szóbeszédre és kósza hirre? az a per folyamán ki fog derülni. Azonban a Felperes kir. Fiskus bensőleg meg van győződve az iránt, hogy a törvények szentsége úgy fog hathatósan fentartatni, ha azoknak megszegőire a kiszabott büntetés mulhatlanul kimondatik, és szilárd az iránti reménye, hogy a nagytekintetű Királyi Törvényszék ez alkalommal is hozandó ítéletével a törvények iránti vallásos tiszteletének állítand emléket.

Már a mi Alperes kifogásait illeti:

A Törvényszék illetékességének meghatározására nézve alperes fél által Ulászló III. Végzeménye 60 és az 1647. 93. t. cikkeiből az illető egyén minőségére és lakhelyére vonatkozólag vett hasorló eset hibásan van idézve. A beperesített büntény Magyarország határain belől lön elkövetve, Szathmárvármegyében, tehát azon hely törvényhatósági jogsultságánál fogva, melyet kivált ily természetű bűnök eseteiben a közbátorság veszélyeztetése nélkül gyöngittetni engedni nem lehet. Egyébiránt Alperes ámbár olykor másutt is lakik, de ezen törvényhatóság kebelében is bir jóságot, tehát ezen Királyi Törvényszék joghatósága alatt áll, sőt ez indoknál fogva az alatt állana akkor is, ha az országban semmi birtoka sem lenne. Ha személye és szokott lakhelye tekintetében magát magyarországinak nem akarná tekintetni, nem kell vala az ország és vármegyék közdolgai felett való tanácsko-

boni ordinis publicos sermones miscere oportuisset; hoc facto ubi Delictum posuit, ibi Judicium recipere debet.

Sed nec alteri Exceptioni plus ponderis inest; Articulus 12. 1507. Causam, cur sub Comitibus Judicia cessent, aperte illam designat: ut unius quisque rebus totius Regni eo facilius intendere valeat non ergo illam, ut eas tanto facilius perturbare liceat; — sed praeterea: dum quaevis Dietae perturbantia facta ad Notam reducit, et subjungit: ut talis personaliter semper citari possit ibidemque Judicium de eo ferri valeat“ sat clare innuit, beneficium diaetalis Juristitii, iis, qui per tempus Comitiorum publicum Ordinem perturbant, haud suffragari, — actus similes vel privatam eorum, qui ad Comitibus veniunt, securitatem, in remotiori licet habitationis loco turbantes, sub Comitibus olim etiam ex mente Legislationis judicandos fuisse, Articulus 39. 1567. et Leges aliae sufficiens perhibent argumentum.

Articulus 49. 1655. et 29. 1723. praevidiam articuli 12. 1507. dispositionem non ut sustulissent, quin potius semet ad eundem referunt; quamvis tunc, dum juxta priorem Legem Comitibus per Mensem, et juxta 7. 1723. duobus Mensibus duraverunt, tantum in administranda Justitia impedimentum non adfuerit, ac aevo recentiori, ac signanter praesentibus Comitibus in tertium jam annum protensis.

Legalem activitatem Inclytae Tabulae Regiae Judiciariae caeteroquin sub Comitibus quoque pro Judicio consistens, casus notorios tunc, dum emergunt, judicandi, nec articulus 16. 1792. nec 6. 1830. sustulerunt; dum quippe prior celeriores nonnullarum Causarum privatos concernentium, et Fiscus Magistratualis ex eo, quod celeriores Medelam postulent, sub Comitibus decursum ordinavit; alter vero promptiori Justitiae Vindicativae administrationi in minoribus etiam Delictis consulere intendit; absque manifesto piaculo nec supponi potest, spiritum eorum

zásokban részt venni, sem azokon a közrend felforgatására czélzó istentelen beszédeket tartani; ha tette, a hol a büntetést elkövette, ott kell hogy arról ítéletet vegyen.

De a másik kifogás sem bir több súlyerővel; az 1507. 12. törvényczikk ugyanis annak czéljaként, hogy az országgyűlések tartama alatt teljes törvényszünet legyen, azt adja: „hogy mindenki annál nagyobb gondot fordítson az ország közügyeire,“ tehát nem az a czél, hogy valakinek a közbékét annál könnyebben megzavarni szabad legyen; sőt e felett, midőn az országgyűlést megzavaró báminő tettnek nota-büntetéssel fenytéséről szólván, azt teszi után: „hogy az ilyen mindig, minden időben törvénybe idéztethessék és elítélthessék,“ elég tisztán mutatja azt, hogy azokra nézve, kik az országgyűlés tartama alatt a közrendet megzavarják, az országgyűlési törvényszünet kedvezmény nem lehet, — sőt hogy a magyar törvényhozás szelleme szerint az ily tettek felett, vagy a kik az országgyűlésre bár távolról menők magánbiztonságát megháborították, az országgyűlés folyama alatt is ítélet hozatott, az 1567. 39. t. cz. és több törvények eléggé bizonyítják.

Az 1655. 49. és 1723. 29. t. cz. az említett 1507. 12. t. czikket nem hogy eltörölték volna, sőt inkább arra hivatkoznak; ámbar akkor, midőn amaz előbbi törvény szerint az országgyűlések egy hónapig, az 1723. 7. t. cz. szerint pedig két hónapig tartottak, az igazság kiszolgáltatásában nem volt akkora akadály, mint az újabb s kivált jelen időben, midőn már az országgyűlés harmadéve tart.

Egyébiránt a törvényszékké egybeülő Tekintetes törvényes Királyi Táblának előforduló nota-esetekben, akkor a mikor előfordulandó ítéltetés törvényes joghatalmát az 1792. 16. és 1830. 6. t. cz. sem szüntette meg; midőn az első a magánosok és Fiskus némely gyors orvoslást igénylő ügyeit az országgyűlés alatt is tárgyalandóknak rendelt és a másik pedig a büntető igazság pontosabb végrehajtása iránt a kisebb bűnügyekben is gondoskodni kíván, és világos sértés nélkül föl sem tehető, hogy ezeknek szelleme a lett volna, hogy a közálladalom ellen elkövetett

fuisse directum, ut quae gravissima in statum publicum delicta sunt, illis per tempus Diaetae vindicandis modus non suppetat, licentia delinquendi impunitate longaeva provocetur, impiis in Regem et Patriam conatibus, ut ligatis Vindicis Manibus, maturescant, delinquenti, ut se poenae subtrahat, tempus et occasio praebeatur, et ita per illum eandem Legem, quae Justitiam vindicativam, relate ad tales quoque Causas, quarum revisio sub Decursu Comitiorum antehac non instituebatur, dehinc absque interruptione administrandam decrevit, ad securitatem et tranquillitatem publicam, cujus perturbationem, ne momento quidem impune relinqui oportet, minus respectum fuisse, inferri queat.

Salutaris scopus, quo Legislatio Justitiam vindicativam, decurrentibus modernis Regni Comitibus absque interruptione administrandam decrevit, nec quoad prompte dicendum Jus, neque relate ad mensuram poenarum obtineretur, si modum administrandae Justitiae, non qualitas reatus, ast diversitas Fororum determinaret; asserere, quod activitas Excelsae Curiae Regiae in Criminalibus sub Diaeta judicandi ad minora Delicta restringatur, Causae vero notoriae per legem novellarem exceptae sint, tenori ejus, cum de hac exceptione nihil contineat, et antiquiores dispositiones non sustulerit, incohaerens est, et spiritui ejus e Diametro adversatur: idque recte statuendum est §-o ejusdem primo, factam Exceptionem ad Causas Tabulares mere Civiles referri, Criminalis vero consequenter et hanc contra Partem I. promotam sub dispositionem §-phi 3-tii recidere.

Sed nec posse alium hujus Legis sensum admitti, respectus debitaе administrandae Justitiae et Conservatio securitatis publicae exigit. Si obvia quaevis minora Delicta, non abstantibus Regni Comitibus in via legali vindicari possunt, Delicta vero notae Infidelitatis excepta forent, absurdum illud sequeretur, quod ad obtinendum id, ut delictum tale committens actioni subjici et puniri non possit, comitia solvi deberit, nec prius convocanda, ac causa idmodi ex proposito Partis I. sub comitiis decurrere ne-

legsúlyosabb bűnök megbüntetésére országgyűlések folyama alatt mód ne legyen, a büntetési szabadság hosszú ideig büntetlenül maradás által mintegy előmozdittassék, a király és haza elleni istentelen törekvéseknek arra, hogy a bosszuló kéz megkötöttsége miatt érlelődjének, a bűnösnek, hogy a büntetés elől menekülhessen, idő és alkalom adassék, és így ama törvény, mely a büntető igazságnak az eddigelő országgyűlések alatt nem folytatott ügyekben is jövőben megszakítás nélkül kiszolgáltatását rendelte, egyszersmind a közbátorság és közcsendességre is kiterjedőnek ne tekintetnék, melynek megháborítói egy perczig is büntetés nélkül nem maradhatnak.

Azon üdvös cél, melyet a mostani törvényhozás elérni kívánt azáltal, hogy a büntető igazságnak az országgyűlés folyama alatt is kiszolgáltatását rendelte, sem a pontos igazságszolgáltatás, sem a bűn mértéke tekintetében nem éretnék el akkor, ha az igazságszolgáltatás módját nem a bűn minősége, hanem a bíróságok különbözőése határozná el. Azt állítani, hogy a felséges kir. Curia ítélelhozási hatásköre országgyűlés alatt a kisebb bűnökre szorítottassék, a nota-perügyek ellenben az új törvény által ki legyenek véve, ellenkezik éppen annak tartalmával, mert abban e kivételről nincs szó, sem általa a régiebb tárgyu intézkedések eltörölve nincsenek, és homlokegyenest ellenkezik annak szellemével is; sőt annak 1. §-ban igen helyesen a van megállapítva, hogy az egyetlen kivétel csak a királyi táblai tisztán polgári ügyeket illeti, a bűnügyek ellenben s következőleg az alperes ellen indított kereset is a 3. §. rendelkezése alá esik.

De hogy nem is engedhető meg a törvénynek más értelmezése, a kellő igazságszolgáltatás tekintélye és a közbiztonság fentartása kívánja. Ha az országgyűlés tartama daczára minden kisebb bűntények a törvény útján megbosszulhatók lennének, a hűtlenségi vétkek ellenben kivételt képezhetnének, ebből azon képtelenség következne, hogy az ily bünt elkövetőnek perbe fogása és megbüntethetése végett az országgyűlést szét kellene oszlatni és addig egybe sem hívni, míg — a mint alperes véli — az országgyűlés

quiens, iudicio terminata fuerit. Posteaquam antiquiori Lege articulo 12. Ulad. Dec. VI. statutum fuerat, ut qui aliquem in ipsa Diaeta verberaret, vulneraret, vel libertatem Diaetae turbaret, non obstante Juristitio diaetali, citetur et iudicetur, — postquam articulus 7. 1723. de eo prospexit, ut sub comitiis securitas privata commembrorum nempe Diaetae, et eorundem familiarium, tuta et inconcussa persistat, eminentior respectus conservandae securitatis publicae id certe importat, ne gravissima Delicta notae Infidelitatis toto Diaetae tempore legali Iudice careant, consequenter impune patrari possint. — Quare sensu, quem Pars I. articulo novellari tribuere vellet, nec tenori multo minus spiritui ejusdem cohaerente, petit Inquisitionum sub C.) et D.) improcessuatarum authenticationem judicialiter decerni submittendo Die 29. May 1835.

alatt nem folytatható ezen ügy itélethozással be nem végződnek. Miután régi törvény által t. i. Ulászló VI. végzeménye 12. t. czikke által meg volt határozva, hogy a ki valaki mást az országgyűlésen megverne, megsebezne, vagy az országgyűlés szabadságát megzavarná, ellent nem állván az országgyűlési törvényszünet, idéztessék meg és ítéltesék el; miután az 1723. 7 t. cz. arról gondoskodott, hogy az országgyűlés alatt annak tagjai és cselédsége bátorságban és sértetlenül maradhassanak: a közbátorság fenntartásának ennél sokkal magasabb tekintete bizonyára megkívánja azt, hogy a legsúlyosb hűtlenségi bűnügyeknek az országgyűlés egész tartama alatt mindig meglegyen a maga bírósága, s ily bűnöket büntetlenül elkövetni ne lehessen. Ez okért az új törvénynek alperes által tulajdonított értelme, annak sem tartalmával, sem szellemével meg nem egyezvén: felperes kéri C.) és D.) alatt a perbe betett esketőlevelének hitelesítését ítéletesen meghatároztatni, és ekképen a pert ítélet alá bocsátja május 29-n 1835-n.

\* BCU Cluj / Central University Library Cluj \*

Pro I. Ne per supervacaneas \*] illarum subsumtionum, quas Pars A. contra principium seu introductionem Replicae Partis I. proxime induxerat, eadem Pars I. filum inchoatarum simultatum, cum neglecto Exceptionis contra competentiam Fori et Judicatus, Iudicio propositae studio in infinitum texere velle praesumatur, — missis cunctis vellicationibus ad objectum Causale haud pertinentibus, Exceptionem contra Forum et Iudicatum saepe insinuatam, quam pars A. praeductis allegatis suis violenter elidere cupit, ultro quoque sequentibus sollicitat.

Articulus 12. 1507. in Replica Partis I. citatus, ex incidenti duntaxat ibidem in Introductione attackti Juristitii diaetalis proventus erat. Casus proinde in §-pho ejusdem articuli 1-o designati, actionali casui in merito libertatis voti, seu loquendi exercitio subsistenti, assimilari absolute nequeunt.

Az alperesért. Hogy alperes czáfolva azon föltevéseket, melyeket a felperes fél az alperesi felelet alapelve vagy is bevezetése ellen felhozott, a megkezdett ellenbeszéd fonalát — a törvényszék és bíróság illetékesége ellen támasztott és ítélet tárgyává tett kifogás mellőzésével — szándékosan végtelenre nyujtani akarni ne látszassék: mellözve az ügy tárgy érdeméhez nem tartozó minden szórászálhasogatásokat, a törvényszék és bíróság ellen több ízben kijelentett kifogását, melyet a felperes fél a fenn elésorolt ellenokaival erőnek erejével megsemmisíteni kíván, ez alkalmalmmal is a következő törvényes indokoknál fogva érvényesíti.

Az alperes feleletében idézett 1507. 12. t. czikkre csak az érintett országgyűlési törvényszünet kezdetét illetőleg volt hivatkozás; ennél fogva azon t. cz. 1-ő §-ban megjelölt esetek az itt fenforgó szabad szózatolás vagy a szólásszabadság fenálló gyakorlata esetéhez egyáltalában nem hasonlíthatók. Alperesugyan-

\*) Innen az eredetiből is hiányzik egy mondat kiegészítő főnév: reputatio vagy valami hasonló.

Nam pars I. in ipsa Diaeta neminem verberavit, vulneravit, et neque libertatem diaetalem seu salvum conductum turbasse dignoscitur; sed si etiam alicui e casibus ibidem designatis Pars eadem I. implicita foret, nec tunc amplius juxta hanc, in hoc puncto absolutam Legem, damnari de jure posset, verum ductu articuli 7. 1723. §-phi 9-ni poena ibidem dictata, quae a poena Notae prorsus differens est, mulctari deberet. — Nec argumentum ex absoluta articuli 39. 1567. lege de promptum plus ponderis habet, ac illud, quod ex praeattacta 12. 1507. lege pro manutenendo Inclytæ Tabulae Regiae Judiciariae Judicatu abstrahebatur, si quidem priori sanctioni art. 10. 1723. jam nunc substitulo existente, si juxta inductionem Partis A. ex articulo 39. 1567. elicitem, causae notiorum sub comitiis coram Inclyta Tabula Regia Judiciaria pertractari possent, tunc revera secundum idem assertum Partis A. etiam poena actus majoris potentiae, de qua articulus 10. 1723. agit, sub comitiis dictari poterit, quia ubi eadem est ratio Legis, ibi ductu articuli 9. 1729. etiam effectus idem esse debet.

Verum est, quod art. 49. 1655. et 29. 1723. art. 12. 1507. dispositionem in ordine ad Juristitia diaetalia haud sustulerit, sed quod Poena in inducti articuli §-pho 1-o contra illos, qui in Comitiis salvum Conductum violaverint, sancita simpliciter et de plano sublata jam sit, id et hoc adversus articuli 7. 1723. disertum contextum, et principium illud, priora tollunt posteriora, pernegare velle, audax assertum foret.

Articulus 16. 1792. Pars A. contra se ipsam provocavit; §-phus enim illius 2-us disertis \*) designat casus, in quibus sub comitiis respectivi Judices judicare possunt, in serie vero illarum Litium Notae Infidelitatis, quae ductu articuli 56. 1791. ad Inclytam Tabulam Regiam Judicariam jam nunc spectat, nec Verbo fit mentio; mansit ergo eadem Causa in provisione articuli 29. 1723. id, quod novellaris Lex, articulus quippe 6. 1830. claris expressis et disertissimis verbis innuit. — Quae novellaris Lex posteaquam

\*) Ennek főneve az eredetiben is ki van feledve.

is az országgyűlésen senkit meg nem vert, meg nem sebesített, sem az országgyűlés szabadságát vagy a személy biztonságot meg nem zavarta, sőt még ha alperes fél amaz esetek valamelyikébe bele bonyolódott volna is, még akkor is jogosan többé nem ezen, e pontra nézve bevégzett törvény szerint ítéltethetnék el, hanem az 1723. 7. t. cz. 9. §-ában levő büntetés lenne rá alkalmazandó, a mi a nota-büntetéstől mérőben különbözik. Az 1567. 39. t. cikk intézkedéséből vett érvnek sincs több sulya, mint a mi az alábbi 1507. 12. t. czikkből a kir. tábla birósága megállítása végett vétetett, mert a törvénynek abban levő rendelkezése ellenében az 1723. 10. t. cikkben már más intézkedés állítatott fel; és ha a felperes félnek az 1567. 39. t. cizkire alapított állítása szerint a nota-perügyek a királyi Tábla előtt országgyűlések alatt is tárgyalhatók lennének, akkor a felperes fél állítása szerint valóban azon nagyobb hatalmassági perügyekben is hozathatnék ítélet, a melyekről az 1723. 10. t. cz. szól; mert a hol a törvény oka ugyanaz, ott az 1729. 9. t. cz. szerint az eredménynek is ugyanannak kell lenni.

Való az, hogy az 1655. 49. és 1723. 29. t. cizkkek az 1507. 12. t. cizkkek az országgyűlési törvényszünetek rendjére nézve tett intézkedését nem szüntették meg, de hogy azon büntetés, mely az idézett törvény 1. §-ban azok ellen hozatott, a kik az országgyűlésen a személyi biztonságot megháborítják, egészen el van törölve, azt az 1723. 7. t. cz. világos tartalma és amaz elv ellenére, hogy az utóbbiak az előbbieneket eltörlik — tagadni akar ni igen merész állítás lenne.

Az 1792. 16. t. cizkket a felperes maga ellen idézte; mert annak 2. §-a világosan megjelöli azon eseteket, melyekben a bíróságok országgyűlés alatt ítéltethetnek; azon perek közt pedig a nota vagy hűtlenségi perről, mely az 1791. 56. t. cizk értelmében a kir. Itélő Táblára tartozik, egy szó említés sincs; ez ügyben tehát fenmaradt az 1723. 29. t. cz. intézkedése, a mire az 1830. 6. újabb időbeli t. cizk is tisztán kifejezett szókban utal. Ezen újabb törvény miután általában és közönségesen minden királyi táblai ügyeknek az országgyűlés



promiscue imo generaliter omnes Causas Tabulares a discussione, pertractione et definitione sub Comitii fienda solliciter exemptas esse enunciaret, naturalis est sequela, Causas etiam notae Infidelitatis ibidem indubie exemptas haberi, si quidem regula Juris aeterna est: quod donec verba legum clara et diserta sunt, illucusque ad interpretationem, quae caeteroquin nutu Prologi Tituli 6. §-phi 13-ii — item Partis II-ae Tituli 2. §-phi 10-i nec non articuli 12. 1791. semper legislativo duntaxat corpori competit, discedere prohibitum sit; vindicativa Justitia per id, quod Casus notae Infidelitatis adversus articuli 6. 1830. provisionem sub Comitii judicari nequeant, Vindices suas manus ligatas vix habet; nam securitatis et tranquillitatis publicae turbatores, ad quam classem Pars A. ut allegative saepissime jam insinuavit, Casum deutralem omni conatu referre contendit, nutu sententiae Curialis hic subinsertae per respectivum comitatum, stantibus etiam comitiis, absque articuli 6. 1830. conclusione secure puniri possunt.

Nemini incidit hoc statuere, quod Excelsa Curia Regia in minoribus Delictis judicare poterit, et in majoribus, qualis nota Infidelitatis esset; simpliciter restricta sit, verum hoc saltem reflexe ad praevigentes sanctiones fundate dictum erat, in priore Replica Partis I. quo ductu articuli 6. 1830. Excelsa Curia Regia sub decursu etiam Comitiorum, qua Forum appellatorium Causas Criminales revidere, sed in prima Instantia per absolutum nullam Litem seu Civilem, seu Criminalem discutere, examinare, judicare et decidere possit. Assertum hoc sacrosanctum et inconvertibile esse, praeattacti articuli 6. 1830. §. 1. 2. et 3-ia ingenua combinatio extra omnem collocat dubietatem, qui exceptiones et praecautiones ibidem positas disertis Verbis enuntiant, quod Excelsa Curia Regia Criminales appellatas quidem Causas revidere, sed nullas per absolutum Lites in prima Instantia pertractare valeat. Jam vero illud principium interpretationis legum semper inconcusse stat: quod ubi verba legis clara, diserta et non ambigua sunt, ibidem ad spiritum Legum recursus formari absolute nequeat. — Quod si interim

alatt felvételését, tárgyalását és elhatározását gondosan kizárták és kivették nyilváníta: természetesen következik az, hogy a hűtlenségi perek is kétségtelenül ki vannak zárva és véve, minthogy törvényes szabályelv az, hogy a míg a törvények szavai világosak, addig magyarázatnak — a mire különben is a Prol. 6. Tit. 13. §-a, ismét a II. R. 2. tit. 10. §-a, ugyszintén az 1791. 12. t. cz. szerint egyedül az országgyűlés illetékes — adni helyet nem szabad; a büntető igazság keze azáltal, hogy a hűtlenségi büntetés esetei az 1830. 6. t. cz. intézkedése ellenére országgyűlés folyama alatt el nem ítélték, nincs megkötve; mert a közbéke és bátorság fölháborítói, a kik közé a felperes, a mint felelgetései során ennek már többször jelét adta, a beperesítettnek ügyét minden igyekezetével soroztatni akarja, az alább beigtatott curiai végzés nyomán az illető vármegye által az országgyűlés folyama alatt is, az 1830. 6. t. cz. határozata nélkül, bátran megbüntethetnek.

Senkinek nem jut eszébe azt állítani, hogy a Felső Királyi Curia a kisebb bűnügyekben ítélt, a nagyobbakban ellenben, minő a hűtlenségi nota- eset jogköre, egyáltalában meg lenne szorítva, hanem azt — legalább a fennálló szabályok értelmében — helyesen mondta Alperes felelete első részében, hogy az 1830. 6. t. cikk szerint a Felső kir. Curia mint főlebbviteli Törvényszék az országgyűlés folyama alatt is bűnügyeket vizsgálhat meg, de mint első bíróság semmi polgári vagy bűnügyet nem tárgyalhat, vizsgálhat, ítélt és határozhat el. Hogy ezen állítás szent és sérthetetlen, az idézett 1830. 6. t. 1. 2. és 3. §-ainak észszerű egybevetéséből minden kétségen feljül állólag kitünik; ezek a támasztott kifogások és elővakodások tekintetében világos szavakban állapítják meg, hogy a felső kir. Curia a felebbezett bűnügyeket ugyan felülvizsgálhatja, de első bíróságilag általában semmi pert nem tárgyalhat. Már pedig a törvény magyarázásnak amaz elve mindig megdönthetetlenül áll, hogy a hol a törvény szavai tiszták, világosak és kételyt kizárók, ott a törvény szellemére teljességgel hivatkozni nem lehet. És há a Felperes mégis

Pars A. Verba Legis novellaris articuli quippe 6. 1830. sibi non satis clara esse censeat, sensumque et intellectum ejus de Judicatu per Excelsam Curiam Regiam sub Juristitio Diaetali, qualiter exercendo pro se explicatum habere desideret, — si quidem provincia haec Legem interpretandi non Tribunalibus, verum secundum claros articuli 12. 1790. tenores praecise et exclusive ipsi Legislativae Potestati competere — ut voto Partis A. hac in parte decretaliter deferretur, nil aliud revera superest, quam ut Pars A. praetensive obscurum articuli 6. 1830. intellectum, interpretationi Inclytorum SS. et OO. Regni, actu et de praesenti diaetaliter congregatum sua via substernat. Quod tamen si eadem Pars A. metu futurorum contingentium facere recusaret, ut Verba ejusdem Legis novellaris, unice secundum litteralem eorundem sensum, per eminens hoc Regium Judicium assumentur, omnino et indisputabiliter necesse est, nam praerepetiti articuli 12. 1790. haec sunt formalia Verba: „Leges ferendi etc. agnoscit,“ ut adeo reflexe ad hoc expressae Legis edictum, nulla per absolutum Parti A. spes affulgere poterit, quod eminens hoc Regium Judicium a sensu Verballi articuli 6. 1830. vel ad latum unquam recessurum sit, eo quidem minus, quod Pars A. non sit in statu probandi, quod in persimili Casu, sub Comitibus hactenus sententiae reipsa pronunciatae fuissent — ut absurdum illud, quod pars A. exinde elicuit, quasi vero si Casus notae Infidelitatis sub Comitibus pertractari nequiret, ideo Comitibus dissolvi, ut usque definitionem Litis contra notorios erigendae, prorogari deberent, se solo evanescat, et sollicitudo Partis A. relate ad manutenendam securitatem publicam componi et placari possit. — Pars haec I. sequentes Parti A. proponit Quaestiones: Quid factum erat tunc cum Notoriis et Criminalistis, dum ob non asservata ab anno 1649—1655. — ab 1662—1681. nec non ab anno 1687. usque 1715. Comitibus, quae innuentibus caeteros inter etiam articulis 5. 1687. et 49. 1715. Notorios eorum judicarunt — contra notorios? item dum adversus Criminis homicidii, adulterii, furti etc. nos, ante articuli 16. 1792. provisionem sub decursu Comitiorum nulla per absolutum

az 1830. 6. novellaris t. szavait nem véli elég tisztának és annak a bíróság miként gyakorlásáról való értelmét és jelentését a felsőbiróság kir. Curia által az országgyűlés szünetelése alatt megmagyaráztatni kívánja: ámbár a törvényt magyarázási jog nem a Törvényszékeket, hanem az 1790. 12. t. cikk értelmében egyenesen és kizárólag a törvényhozó hatalmat illeti, a végre, hogy a Felperes óhajta ítéletileg teljesülhessen, semmi egyéb nem marad fenn, mint az, hogy az 1830. 6. t. állítólag homályos értelmét a jelenleg egybegyűlve levő országgyűlés KK. és RR-ei elé terjeszse be kimagyarázás végett. A mit ha a Felperes, tartva a jövő eshetőségektől, tenni nem akarna, hogy azon novellaris törvény szavait ezen nagytekintetű kir. törvényszék egyedül azok betűszerinti értelmében veheti, semmi kételyt és vitát meg nem tőröleg bizonyos; mert az elől ismételve említett 1790. 12. t. formaszereű szavai ezek: „Törvényt hozni, magyarázni sat. ő felsége megismeri.“ Ezen törvény világosan kifejezett intézkedése után a Felperesnek teljességgel nem lehet remélnie, hogy a Nagytekintetű Királyi Törvényszék az 1830. 6. t. szószerinti értelméből avagy csak egy körömnnyire is eltávozzék, annál kevesebbé, mert a Felperes nincs azon állapotban, hogy képes legyen megbizonyítani, hogy eddigelé hasonló esetekben országgyűléseken ítéleteket valóban hoztak volna, következőleg azon képtelenség, a mit a Felperes ebből következtetett, mintha országgyűlés alatt hűtlenségi bűneseteket tárgyalni nem lehetvén, azért azt el kellene oszlatni s az ily notában esetek ellen indított perek bevégződéseig elhalasztani — önmagától elenyészik, s a Felperesnek a közcsendesség fentartása miatti aggodalma megszüntethetik és lecsöndesedhetik. Alperes a Felperesnek következő kérdéseket teszi fel. Mint bántak el a notázásokkal és bűnvád alá fogottakkal 1649-től 1655-ig, 1662-től 1681-ig ugyszintén 1687-től 1715-ig, midőn országgyűlések nem tartattak, mely országgyűlések a mint egyebek közt, az 1687-ki 5. és 1715-ki 49. t. cikkek mutatják, hivatva voltak a notoriusok ügyében is ítélni? Mint bántak el az emberöléssel, nősparázással, lopással sat. vádolt bűnösökkel az 1792. 16. t. cikkben levő intézkedés előtt, holott az országgyűlések

Judicia celebrata sunt? — Quod cum his olim intermedio evenit tempore, hoc ipsum stare debet etiam de notoriis sub comitiis nunc delinquentibus, quin inde illud absurdum sequi oporteat, quod Pars A. allegative deprompsit, quod scilicet usque quo Judicium de illis pronunciaretur, interea et tantisper Comitia solvi deberent; nam si alia medela statui publico hac in parte deesset, certe suprema inspectiva Potestas sollicitudini Partis A. facillime ita succurreret, ut nec delicta maturescere, nec deliquens promeritam poenam evadere possent et valerent.

Supposito videtur Pars A. laborare tunc, quando ex articulo 12. Ulad. Decreti VI. hoc inferre conatur: quod siquidem turbatores salvi conductus stantibus etiam Comitiis judicari possint, recte ex illo fundamento etiam alii notorii, extra consessum et Figuram Judicalem notam committentes, non obstantibus Comitiis Actioni subjici et judicari debeant. Illationem hanc omnino vitiosam esse hoc probat, quod hic recte illa sit Quaestio: Utrum illa absoluta Lex, cui art. 7. 1723. §. 9. substitutus habetur, ad Casum Actionalem applicari queat, nec ne? quod autem prorsus non sit horsum applicabilis, id ipsum superius satis superque jam probatum exstat.

Expetita Inquisitionum sub C.) et D.) authenticatio tunc, dum adhuc saltem de eo agitur: an Forum et Judicatus subsistere possint? praematura est, — eatenus ergo, dum necessum erit, et ad suum locum disertis \*) et cum interposita eatenus cautela, reservatur. — Et nunc

Praeferenter super eo duntaxat judicari petit Pars I. utrum in obversum manifestae Legis articuli 29. 1723. et 6. 1830. Judicatus, et in obversum articuli 60. Uladislai Decreti VI. ac 93. 1647. competentia Fori, in Juri proposito, casu subsistere possint? ex quo Judex seu Ministri Legum, ut prologialis Tit. 6. §. 13. et Partis II-a §. 10. habent, non contra, sed juxta praevigentem Legem, et ubi Verba legis clara sunt, ibidem in specie illa, et non secundum Spiritum Legum,

\*) Az eredetiben is ily értetlen a szókötés.

tartama alatt egyáltalában semmi törvényszékek nem tartattak? A mi hajdan ezekkel a kijelölt időközökben történt, ugyanannak kell állani a mostani országgyűlések folyama alatt nota-bűnbe esetekre nézve is, a nélkül, hogy ebből azon képtelenségnek kelljen származnia, a mit a Felperes fellebezésében felhozott, hogy t. i. mig az ily nota-esetekben ítélet kél, addig az országgyűlésnek fel kell oszlattatni; mert ha az állam e részben más orvosszerrel nem birna, bizonyára a legfőbb kormányhatóság a Felperes aggodalmán minden nehézség nélkül ugy segitene, hogy sem a bűnök el nem évül-  
nének, sem a bűnös a megérdemelt büntetést ki nem kerülhetné.

Pusztá föltevés Felperes azon eljárása, midőn Ulászló VI. Végzeménye 12. cikkéből azt kívánja következtetni, hogy mivel a személyi biztonság — Salvus Conductus — megsértőt országgyűlés alatt is el lehet itélni, ez alapelyből kiindulva, más oly notoriusokat is, a kik a bíróság színén és ülésén kívül követtek el nota-bűnt, daczára annak, hogy országgyűlés tartatik, perbe fogni és elítélni lehet. Hogy e föltevés hibás, tanusítja az, hogy itt valóban az az eset forog fenn: valjon az az általános törvény, melynek helyébe hozatott az 1723. 7. t. cz. 9. §-a a beperesített ügyesetre alkalmazható-e vagy nem? A mi pedig] hogy teljességgel nem alkalmazható, az fennebb bőven és eléggé bebizonyított.

A C. és D. betű alatti esketések kívánt hitelesítése akkor, midőn még arról van szó: valjon megállhat-e a törvényszék és bíróság? idő előtti. Erre nézve tehát a fenahagyandóknak a magok helyére, midőn az szükséges lesz, fenahagyása mellett és a kellő jogfentartási óvakodást megtéve-

Jelenleg minden egyebek előtt egyedül arról kíván Alperes ítéletet hozatni: valjon az 1723. 29. és 1830. 6. t. cz. világos rendelkezései ellenére a bíróság, s ugy szintén Ulászló VI. Végzeménye 60. cikke és az 1647. 93. t. cz. ellenére a törvényszék illetékessége a beperesített ügyesetben megállhat-e? miután a bírónak vagyis a törvény kiszolgáltatóinak a Prologus 6. czime 13. §-a s a Hármas Könyv II. része 10. §-a szerint nem szabad a törvény ellen, hanem a létező törvény szerint itélni,

quoniam nutu articuli 12. 1791. interpretatio ambiguarum Legum unice SS. et OO. dialectaliter congregatis delata esse dignoscitur, iudicare debeant, et si Pars A. ad praevia nihil reposuerit, provisioni articuli 38. 1723. §-phi 4-ti firmissime inhaerendo, in his saltem fori competentiae et Judicatus exceptionibus causam aequè submittit, secus cum protestatione contra omnem ulteriorem progressum reservanda reservat.



Anno 1787. in causa Fisci Comitatus Szabolcs, contra Michaellem Bogyó

**Deliberatum est:\*)**

Parte I. modum reductionis profugorum servorum Lege praescriptum excedente, ac ita securitatis publicae turbationi ansam praebente, eandem finè eluendae talis modi Culpae Poena Centum florenorum in cassam publicam inferendorum plectendam decerni, fineque effectuationis Processum ad sedriam Comitatus remitti.

Pro Fisco A. — Peropportune Pars I. in praeadiacente Replica sua declaravit, id ipsum, quod olim circa Notorios intermedio Comitiorum tempore delinquentes evenit, nunc quoque sequendum esse, — si enim in hujusmodi casibus observatam antea proceduram Kittonich Meth. Direct. Cap. I. Quaestione tertia §-pho 3-io et 4-to descriptam cum ingressu et §. 1. art. 26. 1723. combinauerit, ultro ipsamet recognoscere debet, per Palatinos exercitum olim in causis hujusmodi Judicatum ita in Tabulam Regiam translatum esse, ut juxta disertos Legis hujus Tenores Causam provisionis hujus ipsa accelerandae in processibus hujusmodi Justitiae administrationis ratio constituat. — Quod cum ita omnino sit, exemplo sub N-o 2. provocato, ad actionale Delictum, Institu-

és a hol a törvény szavai tiszták, ott ezek s nem a törvény szelleme szerint kell itélniök, mert a kétes törvények magyarázási joga az 1791. 12. t. cz. szerint egyedül az országgyűlésen egybegyűlt karok és rendek joga és ha a Felperes az előbocsátottakra semmit sem felel vissza, Alperes, szilárdan ragaszkodva az 1723-ki 38. t. cz. 4. §-ához, az ügyet a törvényszék és bíróság illetékessége elleni kifogások kérdésében szintén ítélet alá bocsátja — egyébiránt pedig tiltakozását kijelentvé, a per további folyamát illetőleg a fenhagyandókat fenhagyja.



1787. a Szabolcsvármegyei kir. fiskusnak Bogyó Mihály elleni ügyében —

**ítélet.**

Az Alperes az elszökött szolgák visszahozására nézve a törvény által szabott utat és módot megszegvén és így a közszendesség megzavarására okot szolgáltatván: ezen büneérti meglakoltatásul a közpénztárba fizetendő száz forintra ítéltetik, s a perügy végrehajtás végett a vármegye törvényszékére visszaküldetik.

A Felperes királyi Fiskus-ért. Helyesen fejezte ki feljebbi viszonzásában az Alperes azon nézetét, hogy a minő eljárás követtetett hajdan országgyűlések ideje alatt a nota-bünbe esettekkel, most is ugyanazt kell követni; mert ha az ily eseteket illetőleg a Kittonich: Method. Direct. I. fejezetében levő harmadik kérdés 3. és 4-ik §-aiban leirt peres eljárást az 1723. 26. t. cz. 1. §-a bevezetésével egyeztetni, maga önként be fogja látni, hogy az ily ügyekben hajdan a nádor által gyakorolt bíraskodás ugy ruházott át a Királyi Táblára, hogy ezen törvény tartalma szerint ily perügyekben ezen intézkedés szükségességi oka épen magában az igazság kiszolgáltatásának érdekében van. S minthogy ez valóban így van, és a 2. szám alatt idézett példa a per alatti bünesetre és

\*) Ez eset bizonyító például van a perfolyamban idézve.

tumque praesens applicari nequeunte, novioribus Partis I. allegationibus priora opponendo, petit, ut supra, et causam submittit.

a jelen perfolyamra nem alkalmaztathatik, az Alperes újabb felelkezéseivel a régiebbeket állítván szembe, Felperes megújítja fennebbi kérését s az ügyet ítélet alá bocsátja.

(Folytatása következik.)

## I. RÁKÓCZY GYÖRGY

fejedelem levelezése

KASSAY ISTVÁNNAL

(1634—1639.)

Az eredeti levelekből

Közlő: Szilágyi Sándor.

1635. Máj. 4.

### XII.

Az uristen ő felsége stb.

Reméljük kegyelmed is eddig megértette szegény Csónakosi uram halálát, ki az jelenvaló hónap 2. napján 7 óraker reggel mult ki csendesen az világból, mindaddig eszén lévén; az váradi állapot gondviselést kíván sok okokra nézve; szegény átok alatt hagyta meg, testét 4 napnál tovább ne tartásák; de addig el ne temessék, még mostani információkat el nem veszik; mi igen serio megparancsoltuk, úgy igyekezzék tisztességesen s becsületesen eltemetni, hogy abban fogvatkozás ne legyen, s arra is vigyázzanak, hogy csuda az világi állapot s mindent meg kell gondolni, az temetésnek színe alatt nekünk bút s kárt s magoknak örökké való gyalázatot ne szerezzenek. Mi az úristen áldásából okvetetlen igen jó reggel szerdán Fejérváratt leszünk, kegyelmed is okvetetlen az nap ott legyen, mert az váradi gondviselés késedelmet nem kíván. Az Hetman emberével ma szemben leszünk, mert igen igen sietteti. Adjon Isten egészséget kegyelmednek. Datum Marosvásárhely 4. Maj. 1635. déleüst 3 óraker.

G. Rákóczy m.p.

Az Hetman emberével is szemben kell 2 óraker (*lenni*); mivel jött, im megküldtük kegyelmednek, s noha igen szorgalmazza az expeditiót, de Fejérvárra halasztánk.

Az váradi katonát pirongatván, mért járt oly későn, azt adá okul, hogy Kolosvárott oly rossz lovat adtak alá, az Hostátból ki sem hozhatta, az váradi lovon kellett ide jönni. Ki ha úgy vagy, az bírótól nem emberséggel (*vagyon*); kegyelmed mi névünkkel intse meg, távoztassa el az szükséges siető dolgokban az fogvatkozást. Elunjuk az sokat.

Kivül más irással: 5. Maji in Colosvár.

Külczim: Generoso Magistro Stephano Kassay de Colosvár Consiliario et Prototario nostro etc. Fideli nobis sincere dilecto.

(A külczimen kívül az egész levél I. R. Gy. írása.)  
(Eredeti je a m. k. kam. levéltárban.)

1635. július 12.

### XIII.

Isten ő felsége minden jókkal áldja meg kegyelmedet.

Ide haza érkezvén Ákos, jelenté, hogy hátramarasztván kegyelmed, ma vele sokat beszélgetvén, kegyelmednek az tetszett volna, hogy mi az portára is különb embert küldtünk volna be Szentpálinál és most is, hogy visszahivattuk volna, az volt volna tetszése; de mi elsietvén, kegyelmed nem mondhatta meg elmékedését; az elsőt az mi nézi, azt sem magamtól cselekedtem, mert kegyelmeddel, Mikó urammal és Toldalagi és Zalánczi urammal communicáltam s ő kegyelmednek is tetszett kegyelmednek is s úgy expediáltuk; mert ha kegyelmedeknek más tetszett volna is, mi bizony azt küldtük volna. Az másikat az mi nézi, im csak az estve is magamnak az vala tetszésem, hogy visszahivassuk s Bukaresten várakozzék, de kegyelmednek mind az estve is magá(nak)

is az tetszvéen inkább, hogy menjen lassan, annak is annuáltunk; mi azért im ujabban irtunk Szentpálinak, jöjjön vissza Bukerestre s várjon ott ujjabb informatiót. Mi, látja az úristen, valamit kegyelmetek legjobb(at) fel-tanál, eddig is azt követtük s ez után is azt akarjuk; sietésünk miatt is kárt nem hogy országunknak s kegyelmeteknek s ennyi becsületes embernek, de csak egy igaz hívünknek is kárt nem akarunk tenni. Az éjszakát is sokszor nappá teszszük és tennénk, úgy sem akarnánk megfogyatkozni az közjónak, nem kedvezvén sem magunk egészségének s nyugodalmának, testünknek: Boncidára is azért mentünk vala, hogy kegyelmed állap-tjának s idejének kedvezünk és tanácskozhassunk kegyelmeddel. Cardinal uram mit irt volt Zólyomi Dávidnak, im in specie oda küldtük, tartsa magánál kegyelmed, még isten jó alkalmatossággal hozzánk hozza kegyelmedet. Datum Szamosujvár 12. Julii Anno 1635.

G. Rákócy m. p.

Príni (Perényi) Gábor uram elébb be-érkezett volt nálunknál, im ezennel beho-zatjuk. Holnap ebéd után megindulunk.

Kivül más irással: 13. Julii red-ditae in Colosvár.

Külczim: Generoso Magistro Ste-phano Kassai de Colosvár etc. Fideli nobis syncere dilecto.

(A külczimen kívül a levél I. Rákóczy György írása.)  
(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1635. Sept. 17.

#### XIV.

Az uristen ő felsége minden idvössé-ges jókkal stb.

Betlen Pétertől mely méltatlan rágal-mazást szenvedjek, im az maga leveléből kegyelmed megértheti, kit in paribus kegyel-mednek megküldtünk, s micsoda választ is töttünk neki, azt is. Az mi nagy jámbor-ságunk, engedelmes magunk viselése bizony, az mint látjuk, meg fog nekünk ártani, ha különben nem látunk az dologhoz. Tudja kegyelmed, mint resolváltuk itt is magunkat neki; ő ez alatt elrándult, maga bizonyosá-

gunk az ur isten, soha csak az elménkben sem ötlött, hogy mi meg akartuk volna fo-gatni sem titkon, sem nyilván. S minthogy pedig az udvarbirájának irt levelében fon-tos szók vannak, s ugyan gondolkodhatnék ember, talám az török közé is fogna menni, örömet értenék kegyelmed tetszését: szük-séges-e császár ő felségét mennél hamarébb requirálnunk, vagy az generalist az dolog-ról; az másik: itt benn is micsoda vigyázás-sal kellene lennünk emberinek járásokra. Az felesége Hunyadon vagyon, megyen-e be, nem-e, nem tudjuk. Mi, igazsággal írjuk, után-nok nem járunk; mert eddig is az ártott ne-künk, hogy apám uramnak annyira megaláz-tuk magunkat, mindent cselekedék rajtunk, majd eltürnek mindent kedve szerént min-denek. Im Betlen Péter is azt akarja csele-kedni, minthogy mind hirünk nélkül ment ki, s mind erős hittel tött fogadását meg-szegte, az szándékunk, törvénnyel prose-qualjuk. Kegyelmed hétben kelve jöjjön hoz-zánk, mert sok dolgokról való beszédünk vagyon kegyelmeddel. Datum Albae Juliae 17. die Septembris Anno 1635.

G. Rákócy m. p.

Kivül más irással: 18 Septembris Rurinyevistae redditae.

Külczim: Generoso Magistro Ste-phano Kassai de Colosvár, Consiliario et Pro-thonotario nostro etc. Fideli nobis dilecto.

(Az egész levél a külczimen kívül I. Rákóczy Györgyírása.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

#### GR. KORNIS ISTVÁNHOZ INTÉZETT LEVELEK.

#### XIII.

Méltóságos gróf,  
kegyes atyám uram!

Nagyságod két rendbeli levelit fúri kö-telességgel vettem; egyik szólott az vacan-tiákra resolvált tisztekről, melyre is Farkas nevű postától alázatosan válaszoltam; az utólszoriban pediglen, az mi az hajó dolga iránt való patrocíniumát és intimatióját illeti

Nagyságodnak, az asszony ő Nagysága igen kedvesen vette, úgy köszöntésit is hálálván, viszontag Nagyságodat feleségemmel együtt, úgy az Kálnöki kisasszony az urfival együtt alázatosan köszöntetik és az hajó dolgát újban Nagyságod patrocíniumában ajánlá; az procuratoria constitutiót is elküldöttük, volt ugyan ezen kívül is egy, de az szilágy-sági jószágiban küldötte volt, azért hogy jobban teneáljon pediglen, 23-tia Károlyvárra befordultunk ő Nagyságával és az capitulum előtt vallott ő Nagysága procuratoria constitutiót. Tolnai Uram után pediglen ő Nagysága maga nem küldhet, mivel egy rendbeli lovánál több nincsen, afféle bégerek vadnak, azokat most csapták füre, azonban ennek előtte kértem volt ő Nagysága szovával Domokos Uramat, hogy az mi illendő, adjon ő Kegyelme, most is irtam, hogy ha nem adott, ne sajnálja adni, és ő Nagysága refundálja, úgy hasonlóképpen, ha még ottan nincsen, ne sajnálja ő Kegyelme irni Tolnai Uramnak, hogy bemenjen. Az fiacskám az himlőből ugyan kigyógyult, de erősen hurut, az hasa is ment ugyan eddig minden nap egyszer, de mindenkor keveset, azért ha Svienthammer Uram ottan volna, ne sajnállaná Nagyságod beszélni, hogy mi tévők lennének iránta, már tizenharmad napja, hogy rosztól kezdett lenni, harmad nap mulva kiütött rajta az veres himlő, harmad napig tartott és azóta naponként jobbacskán vagy, csak hogy az hurut és has nem menése miatt forrósága és baja vagy. Beke Szamosfalváról írja, hogy az táblákot felcsináltotta az ablakokra, azonban írja, hogy az pestesi erdőt, az mint tavaly, most is vágni akarják az szamos-ujvári praesidiumhoz, irt is Beke az oda való commendánsnak, de azt válaszolja, hogy az herczegtől legyen parancsolatja, azért Nagyságod az herczegnek megjelentvén, tudom, fog parancsolni. Továbbra is Nagyságod kegyes atyai gratiáiban magamot ajánlván maradok holtig

Nagyságodnak

Magyar-Csesztve, 1739. 25 Aprilis

alázatos, engedelmes szolgálja, fia

Gr. KORNIS ANTAL m. p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

#### XIV.

Méltóságos gróf,  
kegyes atyám uram!

Az kis fiacskám ugyan Istennek halála az himlőből és egyéb nyaválából egészen kigyógyult és frissen vagy; de az feleségem in initio Maji rosztól kezdett lenni, s gondoltuk, hogy csak catharus légyen, az mint-hogy az Posztaczki generalis Uram regimete borbélyát, az ki is most is minden nap hozzánk kijár s tanult hires maga mesterségiben, mindazonáltal ő sem ismert egyebet catharusnál; de azután 3 hujus rosztal kezdvén lenni, erősen meghimlőzött veres himlőben, de az által sem cessált az catharusa, mivel az borbély sem mérte oly orvosságokkal éltetni, netalántán az himlő visszaüssen, mindazonáltal 4, 5, 6 ad 7-mum virradtára mind frissebbnek látszatott lenni, mivel az himlő is jól kiütvén, már szárodni kezdett, az catharusa is keveset kezdett volt mulni. Mindazonáltal Isten ő szent felsége tetszéséből s látogatásából praeter omnium opinionem 7 hujus három fertálykor az kilenczre szegény feleségem abortust patialt, mely miatt ugyan Istennek dicsőség igen rosztól nem volna, hanem az másával megint úgy vagy mint az első gyermekivel, és mind azonfélékkel s másfélékkel is eleget próbálják, de nem akarnak használni. Károlyvárra is postán beküldöttünk orvosságokért, az doctornak is izentünk, hogy praescribáljon, maga úgy is onnat el nem jühet, azért Nagyságodat is alázatosan kérjük, ne sajnálja Stoker Uramot s másokat ottan consultáltatni, sőt ha maga is ide kijühetne, annál jobb volna, mivel az itten való borbélynak az regiment után Kolosvár felé el kell menni, maga ugyan örömost maradna, Posztaczki generalis Uram is magán eret akarván vágatni s curájával élni, gyakran miattunk elmulatta s két nappal továbbra is adott néki szabadságot, hogy itten maradhasson, de tovább éppen nem maradhat, ma is mihent eret vágatott magán, mindjárt küldötte ki. Az gyermek keresztséget ért smég utánna fél órát élt, Istvánnak keresztelték. Az feleségem pediglen az asszonynyal s az többivel együtt alázatosan köszöntetik s erősen

emlegeti Nagyságodat s kívánná Nagyságodat, ha lehetséges volna, látni, mivel nagyobb megijedkezett ezen betegségiben, hogy sem az előbbeniben és majd mintegy elhitette magával, hogy többször fel nem kél ágyából, eleget biztatjuk, már Isten tudja, mi fog történni. Továbbra is kegyes atyai gratiáiban magamot ajánlván maradok holtig

Nagyságodnak

Magyar-Csesztve, 1739. 7. Maji.

igaz, engedelmes, alázatos szolgája, fia  
Gr. Kornis Antal m.p.

P. S. Előbb is tudósítottuk volna Nagyságodat, de ezen szerencsétlenségünket éppen nem gondolhattuk. Ha doctor Stoker Uram ki nem jühet vagy más olyas, orvos-ságokat ne sajnálja Nagyságod küldeni.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

### XV.

Méltóságos gróf,  
kegyes atyám uram!

Ultima Julij Istennek hála szerencsésen ide Hátszeg vidékire érkeztem, ő herczegsége is egy nappal érkezett meg Szebenből. Az alatt pediglen, még én Csesztvére jártam, szomorú és véletlen actusok volt az nagy táboron lévőknek, úgy mint mascherozván Orsova felé alá, Landorfejeváron jócskával alább egy erdön keresztül akarván menni, (öt hat regimentet ugyan előre küldöttek explorálni,) az explorátorokat az fák mellől harminczezerig való jancsár puskaszókkal excipiálták; az hul is két mareshali locumtenens, három generales vigiliarum praefecti vesztenek el, két generalis sebben esett, hatvannyolcz alsó és felső officerok vesztenek, kétezer katona sebben vagyon, az elveszett katonáknak száma nem bizonyos, mindazonáltal az sebben valókat jó számmal superálta, ezeknek succursusára ment volt egynehány regiment, melyek azokkal együtt mind rosszul jártak; az muszka colonellus is nem régen menván ki az nagy táborra, azon

actuson jelen lévén, elveszett, kit is Nagyságod Medgyesen egynehánszor láthatott. Mely szerencsétlen casus mia az nagy armada visszament Landorfejevárra, holott is utánmenván az törökök, rájok akartak ütni, de ottan egy keveség az szerencse megfordulván, az miéink győzedelmeskedtek és öt ágyujokot elnyerték egynehány százot levág, ván vagy lövén. Az perisani vagy lovistai sánctot is az törökség az elmúlt napokban aggreáliáltak, de ott is az miéink szerencsésen jártanak, mert eruptiót csinálván, hat ágyujokot elnyerték s felesceskén is vesztek az ellenségek közül; azon hirt tegnap estve hozták az más előbbeni victoriával együtt egy kapitány és egy lajtnánt, kik is jelen voltanak az actusokon. Az regimentek ma reggel mentek az vaskapuhoz, holnap mi is ő herczegségivel utánmegyünk; öt hat nap, inkább hiszem, mulatni fognak és azután az Bánátusban kiindulnak, első táborhelyek fog lenni Karánsebes, ottan meglátják, mehetnek-e tovább vagy sem? Külömben az első szerencsétlenség egy kis bátortalanságot ütött az embereknek az szivekben. Bajunk, dolgunk és nyomoruságunk bővön elég vagyon, már alig győzhetjük, külömben mint tábori emberek ő herczegségivel elég vigak vagyunk ki is Nagyságodat köszönteti, az kis Mikes sógorom is Nagyságodat, velem lévén itten, alázatosan köszönteti. Én is, ha az tábor ki-mégyen és dolgomot végezhetem, az vármegyében minél hamarébb Nagyságod udvarlására fiai kötelességem szerint elmégyek. Recommendálván továbbra is Nagyságod kegyes atyai gratiáiban magamot, maradván holtig

Nagyságodnak

Nalác, 1739. 2. Augusti

igaz, engedelmes, alázatos szolgája, fia  
Gr. Kornis Antal m.p.

Ha méltóztatik Nagyságod irni, az vaskapui táborra kell dirigáltatni.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)